

KNJIŽEVNOST.

† **Msgr. Anton Zupančič.**

V hiši, v kateri se tiska »Dom in Svet«, je dne 7. septembra t. l. zaplapolala črna zastava — umrl je prvi predsednik Katol. tiskovnega društva, msgr. Anton Zupančič. Kot nekdanjemu hišnemu gospodarju naj mu tudi naš list postavi majhen spomenik v znak dolžne hvaležnosti. — Prvič je slišal rajnika pisec teh vrstic kot tretješolec v ljubljanskem Alojzijevišču; na Alojzijevo nedeljo je takrat prof. Zupančič pridigal alojznikom. Govor je moral biti slovstveni umotvor; to sklepam iz vtisa na nas vse. Rajnik je znal mladini govoriti, pa tudi zanjo zanimivo pisati. V Čitanki za I. gimnazijski razred še sedaj radi čitajo učenci njegovo zgodovinsko povestico: »Mati in sin«; v Čitanki za III. razred nahajamo vzoren opis: »Zimsko življenje«, ki je bil gotovo že marsikdaj podlaga kakim domačim ali šolskim nalogi. V tem spisu se zrcali rajnikova ljubezen do prirode. V Čitanki za V. in VI. razred srečamo kulturnozgodovinski spis: »V Pompejih«, katere je popisal na podlagi svojih potovanj v Italijo. S svojim lepim prevodom Wisemanove »Fabiol« je zanetil v premnogem dijaku veselje za starokrščansko zgodovino. Njegovo poglavito delo pa je bilo seveda namenjeno bogoslovcem 4. letnika, »Duhovno pastirstvo«, v štirih knjigah. — Književnost v svitu krščanskih resnic mu je bila vedno pri srcu; o tej njegovi ljubezni priča ves razvoj Katoliškega tiskovnega društva, pričajo časopisi, ki izhajajo v Katoliški tiskarni v Ljubljani. To ponosno poslopje mu bo najlepši nagrobni spomenik. N. v m. p.!

Urednik-namestnik.

Oton Zupančič: Sto ugank. Tisk »Učit. Tiskarne.« Založila »Omladina« v Ljubljani 1915. Cena vez. 90 v. V tem velikem času gre Zupančič pa izda drobno knjižico — ugank. Ali ni to tudi uganka? In ali se ni s tem ponižal na nivô »Pratik« in »Koledarjev«? Pesnik je sam svojim ugankam napisal motto:

Sto ugank —
tristo zadrž,
tristo zank.

Kratko, kajne? Tudi mi govorimo kratko! Naša sodba o knjižici je: sto ugank — sto poetičnih slik (metafor), sto pesmic, sto dovtipov, sto smehov, sto epigramov, sto jezikovnih umotvorčkov. Namenjene so te stvarce seveda najprej deci; ali segli bodo po njih tudi odrastli: zajemali bodo iz njih sestavljalci čitank za ljudske in srednje šole; prišli bodo naši ilustratorji: iz vsake uganke lahko napravi sliko, takó je vse plastično, in tekst pod sliko je že narejen; hvaležen bo prirodoslovec, ki bo lahko dobro zabelil svoje opise n. pr.

Poznam rudarja —
Goré ustvarja. (Krt.)

ali:

Krono nosim,
v svili hodim,
v svetli kočiji
peš korakam. (Pav.)

Zanimanje bo s prvo besedo vzbudil zemljepisec če bo pričel svoj popis n. pr. Krasa z uganko:

Iz razdrtega korita
lačna vrana sito pita.

(»Razdrto korito« pa zdaj tudi lahko razdrto strugo Ljubljani pomeni.) Dobil bo nekaj zase tudi katehet, n. pr. ko bo govoril o monštranci, lahko dobro porabi uganko:

Zlato solnce,
v solncu luna,
v luni hlebček,
v hlebčku Bog.

Zlasti pa se bo teh stvaric razveselil — jezikoslovec. Kakó naj zanimivo razlaga III. del slovnice, besedotvorje, n. pr. o izpeljavi pridevnikov na: ast, at, av...? Vzel bo knjižico, pa začel (št. 4):

Suhljato, kosmato,
bradato, roгато,
a niti kozel niti vrag.

(Senene vile s senom.)

In hvaležni bodo pesniku seveda predvsem — starši, ki bi radi svojim otrokom kaj povedali.

Seveda, vse se niso enako posrečile; nekdo mi je rekel, da so baš najkrajše najlepše. Časih se metafora ni posrečila, kakor n. pr. št. 49:

Zvrhan vrč ognjenih rož,
v rokah zlat drži ga mož,
semtertja ga maje,
Bogu slavo daje.

Kadilnica — vrč? Mogoče je, da se lena domišljija nas, starih ljudi, spotika tam, kjer bo živahna otroška hitro razvozlala zanko, zlasti če bo pripovedovalec malo pomagal z mimiko.

Večkrat pa je res, kakor pravi št. 36 (podkev)

Prebito —
zvito:
konj na meni,
jaz na konju,

večkrat je res »prebito« zvito.

Naše slovstvo, zlasti mladinsko, ima pač še marsikatero vrzel, je res kakor prazen kozolec na polju.

Sredi polja jasen grad:
sama okna, nič ni vrat;
bogatini pridejo,
okna z zlatom zazidajo. (Št. 9.)

Pesnik Ž. je izvršil s to drobno knjižico važen čin: povzdignil je neliterarno revico med literarne oblike. O nje bistvu bo zdaj poetika lahko govorila. »Ugankam« želimo mnogo veselih in srečnih reševalcev.

Dr. J. Debevec.

Dragan Šanda: Lepa Vida. Tragedija. Str. 176. V lastni nakladi. Knjižgotiskara D. Hauptfeld, Karlovac, Hrvatska. 1915. (Vse pravice pridržane. Za oder rokopis.) — Pretresljiva je snov naše narodne pesmi o lepi